Р А Д Н А Г Р У П А
ЗА САРАДЊУ СА ОРГАНИЗАЦИЈОМ ЗА ЕВРОПСКУ БЕЗБЕДНОСТ И САРАДЊУ И КАНЦЕЛАРИЈОМ ЗА ДЕМОКРАТКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И ЉУДСКА ПРАВА У КООРДИНАЦИЈИ И ПРАЋЕЊУ СПРОВОЂЕЊА ПРИМЕНЕ ПРЕПОРУКА У УНАПРЕЂЕЊУ ИЗБОРНОГ ПРОЦЕСА

Београд, ____2021. године

ПРЕДМЕТ: **Мишљење о мерама које треба предузети ради унапређења изборног процеса**

Влада Републике Србије на седници од 3. децембра 2020. године формирала је Радну групу за сарадњу са Организацијом за европску безбедност и сарадњу и Канцеларијом за демократске институције и људска права (у даљем тексту: Радна група) којој је стављено у задатак да координира и прати спровођење препорука из извештаја мисија ОЕБС/КДЉП о процени избора, како би се те препоруке ефикасно примениле ради унапређења изборног процеса у Републици Србији.

Након што је темељно анализирала наведене извештаје, Радна група сматра да би надлежни државни органи требало да предузму следеће мере како би те препоруке из извештаја мисија ОЕБС/КДЉП применили и на тај начин унапредили изборни процес.

1. - Мере које се тичу поступка доношења закона и других општих аката које треба изменити ради унапређења изборног процеса

Мисија ОЕБС/КДЉП сматра да, у складу са међународно признатим обавезама, измене у законима треба донети након спроведених јавних консултација, као и да основни аспекти избора не би требало да се мењају непосредно пре избора.

Радна група сматра да је та препорука у потпуности прихватљива. У будућности би требало поштовати досадашњу праксу рада на измени закона који су се тицали унапређења изборног процеса, а која подразумева да се организују јавне расправе у највећим градовима (Београд, Нови Сад, Ниш и Крагујевац) на које би били позвани не само представници политичких странака него и представници невладиног сектора и организације које се баве посматрањем изборног процеса.

Радна група сматра да уопште не треба мењати основне аспекте изборног поступка, а који се тичу пропорционалног изборног система, непосредног гласања за изборне листе у Републици Србији као једној изборној јединици и расподеле мандата по систему највећег количника.

Имајући у виду да је примарни задатак Радне групе да координира и прати примену препорука из извештаја мисија ОЕБС/КДЉП о процени избора, у дијалог између политичких странака о изборном процесу потребно је укључити представнике Европског парламента. Међутим, Радна група сматра да унапређење изборног процеса у Републици Србији не треба посматрати искључиво у домену њене сарадње са институцијама Европске уније. Изборни процес, пре свега, представља важно унутрашње питање Републике Србије. Стога је неопходно да се учешће у дијалогу о реформи и унапређењу изборног процеса омогући свим заинтересованим политичким странкама и потенцијалним учесницима у изборном процесу (који би то своје право остварили у форми образовања групе грађана), независно од тога какви су њихови политички ставови. Из медија се могло сазнати да одређеним регистрованим политичким партијама није прихватљив дијалог који би се водио уз учешће представника Европске уније. Да би дијалог између политичких странака био свестранији и да би се омогућило свим политичким странкама да у њему учествују, Радна група сматра да је неопходно да се поред дијалога какав је вођен до сада, уз учешће представника Европске уније, организује још један формат дијалога који би се водио уз искључиво покровитељство Народне скупштине.

2. – Мере које се тичу односа законске и подзаконске рагулативе

У досадашњој пракси примене препорука ОЕБС/КДЉП, због немогућности да се закони измене у кратком року, многа важна питања спровођења изборног процеса остала су уређена подзаконским актима Републичке изборне комисије, у првом реду Упутсвом за спровођење избора и Правилима о раду бирачких одбора.

Радна група сматра да је потребно донети нове изборне законе (Закон о избору народних посланика, Закон о избору председника Републике и Закон о локалним изборима) и тим законима уредити сва правила изборног поступка која се не могу квалификовати као „техничка питања и детаљи", а која су до сада била предмет подзаконске регулативе. Ту се у првом реду мисли на:

1° овлашћење изборне комисије да исправља очигледне омашке у записницима о раду бирачких одбора и да *ex officio* налаже понављање гласања тамо где констатује да није могуће утврдити резултате избора на одређеном бирачком месту;

2° прописивање обавезе изборној комисији да на својој веб-страници објављује записнике о раду бирачких одбора са свих бирачких места, како оне изворне, тако и оне евентуално исправљене након спроведеног поступака логичко-рачунске контроле резулата избора на бирачком месту, као и записнике који су сачињени након понављања избора на бирачком месту;

3° постављање јасних критеријума за утврђивање која се политичка странка сматра странком националне мањине, чиме би се спречило изигравање закона;

4° могућност да рад органа за спровођење избора прате домаћи и страни посматрачи.

3. – Мере које се тичу изборне администрације

Готово сви извештаји мисија ОЕБС/КДЉП о процени избора као један од озбиљних недостатака српског изборног система наводили су недостатак „међуорган" - органа између Републичке изборне комисије и бирачких одбора. Услед тог недостатка Републичка изборна комисија је била преоптерећена и није могла да у кратком року исконтролише рад свих бирачких одбора. Проблем недостатка „међуорган" у изборном процесу у пракси се решава образовањем радних тела која нису орган за спровођење избора са надлежностима у изборном поступку, већ само помоћна техничка тела Републичке изборне комисије чија је примарна улога да олакшају дистрибуцију изборног материјала између Републичке изборне комисије и бирачких одбора.

Нови Закон о избору народних посланика треба да предвиди да су општинске, односно градске изборне комисије такође орган за спровођење избора на републичком нивоу, који би у том изборном процесу имао конкретне надлежности, на пример да доноси решења о именовању бирачких одбора који се налазе на његовом подручју, да приликом примопредаје изборног материјала врши логичко-рачунску контролу записника о раду бирачких одбора и да у поступку заштите изборног права одлучује о приговорима на рад бирачких одбора.

Осим тога, потребно је размотрити промену Пословника републичке изборне комисије како би се омогућило да сви чланови тог органа правовремено добију свеобухватне информације о тачкама дневног реда. Имајући у виду обимност материјала о којима се расправља и одлучује на седницама Републичке изборне комисије (нпр. решење о одређивању бирачких места, списак бирача који подржавају изборну листу, решење о именовању чланова бирачких одбора) и кратке, законом прописане рокове за одлучивање, технички је немогуће и нецелисходно да се ти материјали штампају и достављају сваком члану изборне комисије. Препоручује се да редован начин достављања материјала члановима изборне комисије буде у електронској форми и да се сваком члану изборне комисије обезбеди техничка могућност да на самој седници врши увид у материјале у електронској форми.

За спровођење изборног процеса је од непроцењиве важности да чланови бирачког одбора правилно изврше своје дужности. У складу са препорукама Владе и Закључком Републичке изборне комисије од 2. децембра 2019. године, Републичка изборна комисија је предузела низ мера везаних за спровођење обука за рад у бирачким одборима. У периоду од 9. до 30. децембра 2019. године Републичка изборна комисија је обучила 539 инструктора за рад у сталном саставу бирачких одбора, које су предложиле општинске и градске изборне комисије. Инструктори за рад у сталном саставу обучили су око 57.000 потенцијалних чланова бирачких одбора у сталном саставу, које су предложиле посланичке групе у Народној скупштини и политичке странке које су биле заступљене у Народној скупштини, а нису имале своју посланичку групу. Републичка изборна комисија је 24. фебруара 2020. године започела са обукама инструктора за рад у проширеном саставу бирачких одбора. За спровођење свих поменутих обука Републичка изборна комисија је израдила Приручник за обуку за рад у бирачким одборима, са пратећом презентацијом, Водич за организовање и спровођење обука за рад у сталном саставу бирачких одбора и Вежбе за логичко-рачунску контролу исправности резултата унетих у контролни формулар и попуњавање записника о раду бирачког одбора. Сва документа за обуке доступна су на веб-презентацији Републичке изборне комисије.

Радна група сматра да би у наредном периоду Републичка изборна комисија требало да настави и унапреди обуку потенцијалних чланова бирачких одбора, као и да удружењима која се баве изборним процесом омогући да прате све обуке.

4. – Мере које се тичу правних лекова у изборном поступку

Продужетак рокова за подношење правних лекова и за доношење одлуке по правним лековима није могућ без детаљне реформе те проблематике у изборном законодавству. Републичка изборна комисија не може да на ефикасан начин у првом степену решава приговоре на преко 8.500 бирачких места. Осим тога, у пракси је постала евидентна све већа злоупотреба нејсних законских одредаба о правном интересу за подношење приговора. У претходним изборним процесима често се дешавало да бирач подноси приговоре за неправилности на бирачком месту на којем није ни уписан као бирач, нити је био посматрач, као и да се подноси огроман број паушалних типских приговори које је у крајњој инстанци Управни суд одбијао као неосноване.

Нови закон о избору народних посланика би требало да у поступак по приговорима укључи општинске и градске изборне комисије. Приговор на рад бирачког одбора би се подносио општинској/градској изборној комисији. Републичка изборна комисија би била надлежна да решава по жалби на одлуку општинске изборне комисије, а Управни суд би у поступку по тужби против одлуке Републичке изборне комисије могао да је укине ако нађе да постоји битна повреда правила поступка и погрешна примена материјалног права. Такође би законским изменама требало детаљно разрадити питање права на подношење правног лека као, и увођење обавезе да се предујме трошкови поступка за одлучивање по правном леку.

Осим тога, сви органи који учествују у поступку по правним лековима требало би да благовремено објављују одлуке о тим правним лековима на својим веб-страницама.

5. – Мере које се тичу уређења бирачког места

Мисија ОЕБС/КДЉП предлаже да се преиспита дизајн паравана за гласање и да се предузму акције за подизање свести јавности о важности тајности гласања. Предложене мере су у потпуности прихватљиве. Републичка изборна комија би требало да у сарадњи са представницима ОЕБС/КДЉП утврди какви паравани за гласање би испуњавали опште прихваћене стандарде добре изборне праксе и да такве паравање набави. Осим тога, у оквиру разних активности које Републичка изборна комисија спроводи ради информисања грађана о изборном процесу посебну пажњу треба да посвети указивању јавности на то колико је важно да сваки грађанин у пракси користи своје право да тајно гласа.

6. – Мере које се тичу кандидовања

Мисија ОЕБС/КДЉП предлаже да се размотри законско правило по којем један бирач може да подржи само једну изборну листу. Радна група сматра да та препорука није прихватљива јер је у супротности са *ratio legis*-ом члана 43. Закона о избору народних посланика. Кандидовањем на изборима подносилац изборне листе стиче одређена овлашћења, на пример да делегира своје представнике у проширени састав органа за спровођење избора, да добија средстава из буџета за финансирање изборне кампање и сл. Прописивањем одређеног броја бирача који морају да подрже изборну листу законодавац је тежио да та овлашћења резервише за релевантне кандидате из политичког живота, тј. оне кандидате који уживају респектабилну подршку бирачког тела. Ако би се закон променио у смислу да један бирач својим потписом може подржати више изборних листа, то би практично могло имати исто дејство као и укидање услова из члана 43. Закона о избору народних посланика.

Радна група сматра да би се у том делу морале размотрити две измене које су предлагане у досадашњим дискусијама о реформи изборног процеса: 1˚ смањење броја бирача који својим потписима треба да подрже политичке странке националних мањина за проглашење изборне листе (по узору на решење из члана 25. Покрајинске скупштинске одлуке о избору посланика у Скупштину АП Војводине, где се за кандидовање мањинских листа тражи двоструко мањи број бирача који писмено подржавају листу) и 2˚ да се на локалним изборима број потписа потребан за подршку изборној листи не везује за број одборника у скупштини, већ за број бирача у моменту доношења одлуке о расписивању избора.

7. – Мере које се тичу регистрације бирача и бирачког списка

Министарство за државну управу и локалну самоуправу треба да настави са детаљним контролама бирачког списка. Такође, поверењу јавности у тачност бирачког списка допринело би када би Министарство државне управе и локалне самоуправе на сваких шест месеци на свом веб-сајту објављивало укупан број бирача по градовима и општинама.

Поверењу јавности у тачност бирачког списка допринело би и када би се након што се утврди коначан број бирача, омогућило јавности да на веб-сајту Министарства за државну управу и локалну самоуправу види имена и презимена бирача који гласају на одређеним бирачким местима, при чему би тај систем требало поставити тако да се спрече евентуалне злоупотребе (на пример штампање и копирање таквих спискова).

Препоруку из извештаја мисија ОЕБС/КДЉП да законодавство треба ускладити са циљевима Конвенције УН о правима лица са инвалидитетом такође је могуће прихватити. Устав Републике Србије у члану 52. предвиђа да бирачко право има пословно способан и пунолетан држављанин Републике Србије. Приликом тумачења термина „пословно способан" треба имати у виду и члан 20. Устава Републике Србије, који уређује питање хармоније основних права и пропорционалности ограничења Уставом зајемчених права. Наиме, људска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права. При ограничавању људских и мањинских права, сви државни органи, а нарочито судови, дужни су да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

Имајући у виду изложене одредбе, термин „пословно способан" не треба разумети у смислу „потпуно пословно способан", већ у смислу поседовања одређеног нивоа пословне способности који је потребан да би неко лице могло да предузме конкретни вољни акт гласања. Породични закон (члан 146. и даље) уређује под којим условима се неко лице потпуно или делимично лишава послове способности. За разлику од потпуног лишења пословне способности, које наступа као последица „неспособности неког лица за нормално расуђивање", претпоставка за делимично лишење пословне способности није „неспособност за нормално расуђивање", већ „угрожавање сопствених права и интереса или права и интереса других лица". Имајући у виду да су лица делимично лишена пословне способности способна за нормално расуђивање, па самим тим и за предузимање гласања као вољног акта, одузимање бирачког права таквим лицима није неопходно да би се задовољила уставна сврха ограничења.

8. – Мере које се тичу медија

Мисија ОЕБС/КДЉП сматра да независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) треба ојачати, а његове обавезе током периода кампање треба да буду изричито дефинисане законом и проширене на све аспекте медијског извештавања о изборима. РЕМ би требало да делује самоиницијативно, укључујући предузимање благовремених активности заснованих на систематском праћењу извештавања о изборима и поступања у складу са утврђеним прописима.

Имајући у виду резултате праћења изборне кампање од стране РЕМ-а, који су садржани у Извештају сачињеном по завршетку предизборне кампање, а у светлу потребе да се током преговора Републике Србије о приступању Европској унији прихвате њени стандарди који одређују улогу медија у предизборним процесима, Радна група сматра да је могуће унапредити правни оквир о раду медија током предизборне кампање, тј. да је потребно:

1° да се у сфери електронских медија понашање свих пружалаца медијских услуга, како јавних сервиса тако и комерцијаланих и кабловских, домаћих и прекограничних, регулише јединственим подзаконским актом (правилником) који доноси РЕМ. Правилником о понашању пружалаца медијских услуга током изборне кампање прецизно би се уредила правила информисања, како за јавне сервисе, тако и за све друге пружаоце медијских услуга, по којима би они извештавали о току кампање. Утврдила би се и ближа правила за извршавање посебне обавезе јавних сервиса, имајући у виду њихову законом дефинисану улогу (представљање, равномерно и без накнаде, свих учесника изборне кампање). Прописивањем јединствених правила би се обезбедило и да прекогранични пружаоци медијских услуга поштују прописе који регулишу праћење предизборне кампање на начин како је то прописано за домаће пружаоце медијских услуга, уколико приказују програмске садржаје који имају или могу имати непосредне или посредне везе са предизборном кампањом у Републици Србији;

2° да би услови за све учеснике били исти, потребно је унапредити правила извештавања медија о активностима државних функционера који су истовремено и учесници избора, а поред тога и прописати надлежност за контролу њихове примене, од стране, пре свих, скупштинског Надзорног одбора као недовољно препознатог и афирмисаног за прихватање и реализовање такве улоге. У недостатку његове активне улоге током претходне изборне кампање, целокупно праћење рада електронских медија било је искључиво обавеза РЕМ-а. Таква ситуација је неприхватљива јер намеће РЕМ-у улогу активног учесника кампање, с обзиром да је доведен у улогу арбитра између више политичких актера на политичкој сцени. Несумњиво је да политички кредибилитет за таква одлучивања може имати само тело у чијем саставу се налазе представници изабрани вољом народа, тј. посланици или, у проширеном саставу и представници других политичких или интересних опција попут цивилног сектора, у складу са будућим политичким договором;

3° да се додатно оснажи независност РЕМ-а од било каквог утицаја који долази изван те институције, било од утицаја органа власти,

политичких и финансијских центара моћи, интересних група које остварују утицај путем различитих медија, било од утицаја организација невладиног, односно цивилног сектора, тако што ће се јасно утврдити његова улога у изборном процесу на системском праћењу извештавања о изборима, а све да би се поспешило самостално поступање РЕМ-а у складу са утврђеним прописима;

4˚ да се, као би се повећала ефикасност рада и оснажио ауторитет РЕМ-а, законом пропишу новчане казне за прекршаје за пружаоце медијских услуга који током кампање повреде прописе за чије поштовање и спровођење је надлежан РЕМ.

9. – Мере које се тичу злоупотребе јавних ресурса у изборној кампањи и утицаја на бираче

Мисија ОЕБС/КДЉП сматра да треба предузети мере за спречавање злоупотребе службеног положаја и јавних ресурса. Надгледање поштовања закона требало би да буде ефикасно, док би кршења требало санкционисати према принципу пропорционалности, како би санкције имале ефекат одвраћања од понављања санкционисане радње.

Да би се спречила злоупотреба јавних ресурса у изборној кампањи, у претходном периоду су на иницијативу Радне групе, извршене су измене и допуне Закона о јавним предузећима, Закона о финансирању политичких активности и Закона о Агенцији за спречавање корупције.

Допунама Закона о јавним предузећима појачана је одговорност директора јавног предузећа за коришћење и располагање средствима предузећа у изборној кампањи. Уведени су додатни разлози за разрешење директора, који се односе на коришћење ресурса јавног предузећа за промоцију политичких странака, односно политичких субјеката, као и казнене одредбе за прекршај одговорног лица у јавном предузећу уколико користи или уколико му је било познато да се користе јавни ресурси, а не предузме радње за које је надлежан да спречи да се ресурси јавног предузећа користе у политичке сврхе супротно прописаним забранама.

Изменама и допунама Закона о финансирању политичких активности уведена је забрана политичким субјектима да користе средства буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине и буџета јединице локалне самоуправе којима кандидати на изборима и изборним листама као јавни функционери, државни службеници, службеници у аутономној покрајини и јединици локалне самоуправе или непосредно изабрана лица, располажу за

потребе обављања својих службених дужности, а у спровођењу активности у оквиру изборне кампање, као и забрана да користе друге јавне ресурсе, укључујући службене просторије, возила, веб-сајтове и инвентар државних, покрајинских и локалних органа, јавних установа и јавних предузећа, осим оним јавним функционерима који користе јавне ресурсе ради заштите личне безбедности, уколико је таква употреба јавних ресурса уређена прописима из те области или одлуком служби које се старају о безбедности функционера. Политички субјект може да користи за изборну кампању просторије и услуге органа и организација органа јавне власти уколико су те просторије и услуге доступне под једнаким условима свим политичким субјектима, на основу јавно доступне одлуке тих органа и организација и уколико ти органи и организације могу обезбедити да те просторије и услуге током изборне кампање користи сваки политички субјекти који је за то правовремено исказао интересовање. Додатно, изменама и допунама Закона о спречавању корупције уведен је прецизиран појам „јавни ресурс", а поред забране да се користе јавни ресурси у кампањи, прописана је и забрана да се јавни скупови којима се присуствује у својству јавног функционера користе за промоцију политичких странака, односно политичких субјеката и уведене су новчане казне за прекршаје.

Прецизирана су и правила у вези за покретањем поступка пред Агенцијом за сапречавање корупције (у даљем тексту: Агенција) због кршења прописаних обавеза током изборне кампање, скраћени су рокови за поступање и утврђене обавезе Агенције у погледу санкционисања политичких субјеката који не поштују законске одредбе о спречавању злоупотребе службеног положаја и коришћењу јавних ресурса у изборној кампањи.

Агенција, као независан државни орган који има врло важну улогу у контроли изборног процеса, посебно у погледу спречавања злоупотребе јавних ресурса, имала је у току изборне кампање 50 предмета у вези са злоупотребом јавних ресурса учињених од стране јавних функционера, које је решавала на основу пријава и по службеној дужности, примењујући унапређене прописе. Према Извештају те агенције који је достављен Радној групи, та агенција је током минуле кампање изрекла четири мере јавног објављивања препоруке за разрешење, и то: за једног градоначелника и једног председника општине, као и за два директора јавних предузећа. Поред тога, изрекла је и седам мера упозорења, од тога за: једног градоначелника, једног председника општине и једног заменика градоначелника, три директора јавних установа и једног директора привредног друштва. Поред изречених мера, та агенција је подносила и захтеве за покретање прекршајних поступака, па је тако, на основу њеног захтева, за једног директора школе вођен судски поступак који је у

међувремену и окончан, а у којем је надлежни прекшајни суд донео пресуду којом се тај јавни функционер осуђује на новчану казну у износу од 50.000,00 динара.

Што се тиче препоруке која се односи на предузимање мера у циљу спречавања вршења притиска на бираче, допунама Закона о јавним предузећима уведена је субјективна и објективна одговорност директора јавног предузећа уколико постоји овакав утицај. Тако директор може бити разрешен уколико врши притисак на запослене и лица ангажована по другом основу у јавном предузећу у вези са подршком политичким субјектима или кандидатима на изборима (субјективна одговорност) или ако му је било познато да запослени или ангажовани по другом основу у јавном предузећу користи ресурсе јавног предузећа за промоцију политичких странака, односно политичких субјеката или врши притисак на друге запослене и радно ангажоване у вези са подршком политичким субјектима или кандидатима на изборима, а није предузео радње за које је надлежан да то спречи (објективна одговорност, односно одговорност за другог).

10. – Мере које се тичу финансирања изборне кампање

Када је реч о препорукама из извештаја мисије ОЕБС/КДЉП које се односе на Закон о финансирању политичких активности, а посебно у вези са онима које се односе на финансирање трошкова изборне кампање, Радна група сматра да спровођење препорука које би довело до измена тог закона у делу финансирања трошкова изборне кампање не би било сврсисходно и не би допринело транспарентнијој контроли финансирања политичких активности.

Наиме, према члану 29. став 1. Закона о финансирању политичких активности, политички субјекат који учествује у изборној кампањи дужан је да Агенцији поднесе извештај о трошковима изборне кампање у року од 30 дана од дана објављивања коначних резултата избора, док ст. 2. и 3. истог члана прописују да извештај о трошковима изборне кампање садржи податке о пореклу, висини и структури прикупљених и утрошених средстава из јавних и приватних извора, као и да се тај извештај односи на период од дана расписивања избора до дана објављивања коначних резултата избора. Пошто такав извештај садржи све приходе и расходе које је политички субјекат имао у изборној кампањи, а сем тога се и објављује на сајту Агенције, чиме су сви подаци доступни јавности, Радна група сматра да такав извештај у потпуности задовољава критеријуме високе транспарентности. Пошто прими такав извештај, Агенција спроводи

формалну проверу и верификацију извештаја и одмах га објављује на свом веб-сајту, а након тога врши садржинску контролу извештаја, проверавајући сваки исказани податак, упоређујући наведено са подацима накнадно добијеним од политичких субјеката, банака, надлежних одељења за финансије, пружалаца услуга. По обављеној контроли Агенција сачињава свеобухватни извештај о контроли, који такође пружа јавности на увид.

Ако би се прихватио предлог да политички субјекат има обавезу да Агенцији поднесе и превремени извештај о трошковима изборне кампање пре дана одржавања избора, Агенција би располагала документом који би објавила на свом веб-сајту, али у њему не би били наведени сви приходи и расходи изборне кампање који су реализовани након дана подношења превременог извештаја. Такав извештај био би некомплетан и не би могла да се спроведе његова контрола, што у крајњој линији не иде у прилог транспарентности. Надаље, наметањем ове обавезе политичком субјекту, беспотребно би се ангажовали и онако ограничени капацитети како политичких субјеката, мислећи притом нарочито на групе грађана и мање политичке странке националних мањина, а исто тако и капацитети Агенције, који би се у тој фази користили само за верификацију тих извештаја, њихове објаве и подношење захтева за покретање прекршајног поступка у случају њиховог недостављања. Према томе, увођењем ове обавезе подржава се само непотпуна транспарентност.